Wydawnictwo Lex Manual

Skrypt z Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia

Adwokat Michał Wysocki

Michał Wysocki

Adwokat

Skrypt z Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia

Stan prawny: 1 września 2025 r.

Michał Wysocki

www.lexmanual.pl

Niniejsza publikacja ma charakter informacyjny i edukacyjny - nie stanowi wiążącej porady prawnej lub podatkowej, a autor i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za jej wykorzystanie. Podczas przygotowywania tekstu dochowano starań, by informacje zamieszczone w publikacji były zgodne z obowiązującym stanem prawnym. Nie gwarantujemy ich aktualności w późniejszym czasie (w szczególności w przypadku zmiany stanu prawnego).

Na przygotowanie tej publikacji poświęcono wiele czasu i sił, dlatego prosimy, by jej nie udostępniać, kserować lub w inny sposób reprodukować. Nieuprawniona dystrybucja stanowi złamanie prawa.

Lex Manual

© Wydawnictwo Lex Manual

Piła 2025

ISBN 978-83-964248-3-9

Spis treści

Wstęp 6

Skróty 7

Zasady ogólne 8

Sąd 10

- Właściwość i skład sądu 10
- Wyłączenie sędziego 12

Strony, obrońcy i pełnomocnicy 13

- Oskarżyciel publiczny 13
- Obwiniony i jego obrońca 14
- Pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy i pełnomocnicy 16

Czynności procesowe 18

Dowody 22

- Przepisy ogólne 22
- Przeprowadzanie poszczególnych dowodów. Przeszukanie 23

Środki przymusu 25

- Zatrzymanie 25
- Zabezpieczenie i zajęcie przedmiotów 26
- Kary porządkowe i pozostałe środki przymusu 27

Czynności wyjaśniające 29

Postępowanie zwyczajne 31

- Wszczęcie postępowania. Orzekanie przed rozprawą 31
- Przygotowanie do rozprawy 34
- Rozprawa 36
- Postępowanie w sprawach osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych 41

Postępowania szczególne 43

- Postępowanie przyspieszone 43
- Postępowanie nakazowe 45
- Postępowanie mandatowe 46

Środki odwoławcze 50

Nadzwyczajne środki zaskarżenia 53

- Kasacja 53
- Wznowienie postępowania 54

Odszkodowanie za niesłuszne ukaranie lub zatrzymanie 55

Postępowanie w sprawach ze stosunków międzynarodowych 56

Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie postanowienia o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o zatrzymaniu dowodów lub mającego na celu zabezpieczenie mienia 56

Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny, środków karnych w postaci nawiązki lub obowiązku naprawienia szkody lub też orzeczenia zasądzającego koszty postępowania oraz wykonanie orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o karach o charakterze pieniężnym 57

Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o przeprowadzenie dowodu na podstawie europejskiego nakazu dochodzeniowego oraz wykonanie europejskiego nakazu dochodzeniowego wydanego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej 58

Koszty postępowania 59

Wstęp

O tym, że nauka prawa nie należy do prostych zdań, mogą opowiedzieć wszyscy studenci tego kierunku, a także każdy, kto w trakcie swojego życia musiał przyswoić większą partię prawniczej wiedzy. Skuteczność nauki bardzo często wynika z jakości oraz formy dobranych materiałów edukacyjnych, które ułatwiają zapamiętywanie tekstu prawnego i przyswajanie rządzących nim zależności.

Niniejsze opracowanie jest wynikiem kilkunastoletniego doświadczenia autora w tworzeniu prawniczych opracowań, ze szczególnym uwzględnieniem skryptów. Dobrze przygotowany skrypt nie tylko niewyobrażalnie skraca czas, jaki należy poświęcić na naukę, ale także zdecydowanie ją ułatwia. Z tego i podobnych skryptów skorzystało do tej pory tysiące osób, chwaląc sobie jakość i przejrzystość przyjętej formy. Szczegółowe wskazówki dotyczące nauki ze skryptów zawarłem w mojej książce **Jak uczyć się prawa?**

Oddając w Wasze ręce skrypt z Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, należy wyjaśnić, że nie jest on w stu procentach powtórzeniem treści przepisów. Tam, gdzie istniała taka możliwość, materiał grupowałem w przyswajalne partie, powszechnie stosowałem także wyróżnienia najważniejszych słów danego zagadnienia. Struktura skryptu bazuje na układzie kodeksowym.

Skrypt jest zgodny z obowiązującym stanem prawnym. Z uwagi na przyjętą formę, czasami stosowałem w nim pewne uproszczenia. Z tego też powodu przygotowując się do nauki lub pracy z kodeksem, warto choć raz przeczytać go od deski do deski.

By pobudzić mózg do działania oraz zmniejszyć i tak obszerne rozmiary skryptu, zastosowałem szereg skrótów, które zostały wyjaśnione w dalszej części pracy. W zależności od kontekstu, skrót dotyczyć może liczby pojedynczej lub mnogiej danego wyrażenia.

adwokat Michał Wysocki

Skróty

W opracowaniu wykorzystano następujące skróty

- **KPC** – Kodeks postępowania cywilnego;
- **KPK** – Kodeks postępowania karnego;
- **KPW** – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia;
- **KW** – Kodeks wykroczeń;
- **RP** – Rzeczypospolita Polska;
- **SA** – sąd apelacyjny;
- **SN** – Sąd Najwyższy;
- **SP** – Skarb Państwa;
- **SR** – sąd rejonowy;
- **SO** – sąd okręgowy;
- **UE** – Unia Europejska;
- **WSG** – wojskowy sąd garnizonowy;
- **WSO** – wojskowy sąd okręgowy.

Zasady ogólne

Kwestie ogólne:

1. **stosowanie przepisów**:
    1. postępowanie w sprawach o wykroczenia toczy się według przepisów KPW
    2. przepisy **KPK stosuje się** tylko wtedy, **gdy KPW tak stanowi**
2. **rodzaje postępowań**:
    1. KPW przewiduje postępowanie **zwyczajne**, **przyspieszone** i **nakazowe**
    2. w zwyczajnym orzeka się wtedy, gdy nie ma podstaw do pozostałych
    3. w przypadkach wskazanych w ustawie postępowanie może zakończyć się **mandatem karnym**
3. **sygnalizacja**:
    1. sąd lub organ prowadzący postępowanie w jego toku stwierdził **istotne uchybienia w czynnościach instytucji sprzyjające naruszeniom** prawa
    2. musi **zawiadomić** tę instytucje lub organ nadzorczy
    3. dotyczy instytucji **państwowej**, **samorządowej** lub **społecznej**

Prawo do obrony:

1. **obwiniony** ma prawo do obrony i może posiadać jednego obrońcę
2. prawo do obrony ma także **osoba, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie** z chwilą przystąpienia do przesłuchania po postawieniu zarzutów lub z chwilą wezwania do pisemnych zeznań
3. **pouczenie**:
    1. o prawie do obrony należy pouczyć
    2. pouczenie powinno być przed przesłuchaniem albo wraz z wezwaniem do złożenia pisemnych wyjaśnień

Zakaz prowadzenia postępowania:

1. **przesłanki odmowy** wszczęcia lub **umorzenia** postępowania:
    1. **czynu nie popełniono** albo **brak** jest **danych** dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia
    2. **czyn nie zawiera znamion wykroczenia** albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia wykroczenia
    3. ustawa stanowi, że **sprawca nie podlega karze**
    4. **przedawnienie** orzekania
    5. obwiniony **zmarł**
    6. **przesłanki dyplomatyczne** - obwiniony jest:
        1. uwierzytelnionym w RP **szefem przedstawicielstwa dyplomatycznego** państwa obcego
        2. osobą należącą do **personelu dyplomatycznego** tego przedstawicielstwa
        3. osobą należącą do **personelu administracyjnego lub technicznego** tego przedstawicielstwa
        4. **członkiem rodziny osób wymienionych wyżej** i pozostaje z nimi we wspólnocie domowej
        5. inną **osobą korzystającą z immunitetu dyplomatycznego**, na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych
        6. **kierownikiem urzędu konsularnego lub innym urzędnikiem konsularnym** państwa obcego albo inną osobą zrównaną z nimi na podstawie ustaw, umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych (ale **tylko w zakresie czynności** pełnionych w toku i w wykonaniu funkcji urzędowych)
    7. obwiniony z mocy przepisów szczególnych **nie podlega orzecznictwu na podstawie KPW**

8. **postępowanie** co do tego samego czynu obwinionego **zostało prawomocnie zakończone lub** wcześniej wszczęte, **toczy się**
9. **brak jest skargi uprawnionego oskarżyciela albo żądania ścigania** pochodzącego od osoby uprawnionej **lub zezwolenia na ściganie**, gdy ustawa tego wymaga (**do chwili otrzymania zezwolenia na ściganie lub żądania ścigania organ prowadzący czynności wyjaśniające może dokonywać czynności** niecierpiących zwłoki w celu zabezpieczenia śladów i dowodów oraz wyjaśnienia czy żądanie będzie złożone lub zezwolenie wydane)
10. zachodzi **inna okoliczność** wyłączająca z mocy ustawy orzekanie na podstawie KPW

2. **przesłanki dyplomatyczne**:
   1. **nie mają zastosowania** do osób w nim wymienionych, jeżeli są obywatelami polskimi lub mają w Polsce miejsce stałego zamieszkania
   2. **nie mają zastosowania,** jeżeli umowa międzynarodowa, której RP jest stroną, stanowi inaczej
   3. **mogą nie mieć zastosowania** do obywatela państwa obcego, z którym nie ma w tym przedmiocie umowy, a państwo to nie zapewnia wzajemności

Żądanie pokrzywdzonego:

1. **sprawy ścigane na żądanie pokrzywdzonego** - występujący z wnioskiem o ukaranie powinien uzyskać wymagane żądanie od osoby uprawnionej
2. żądanie może być złożone **na piśmie albo** zgłoszone **ustnie do protokołu**
3. **żądanie złożone co do niektórych współdziałających** pozostaje skuteczne także wobec osób niewskazanych w żądaniu, jeżeli nie są to osoby najbliższe dla pokrzywdzonego (należy o tym pouczyć przed przyjęciem żądania)
4. **cofnięcie żądania**:
   1. **zasada** - żądanie można cofnąć
   2. **wyjątek** - nie można cofnąć żądania wobec niektórych współdziałających, chyba że są to osoby najbliższe dla pokrzywdzonego
   3. cofnąć można **do momentu rozpoczęcia przewodu sądowego** na pierwszej rozprawie
   4. w razie cofnięcia żądania **ponowne** jego **złożenie jest niedopuszczalne**
5. **wniosek o ukaranie pochodzi od pokrzywdzonego** - odstąpienie od popierania wniosku oznacza odstąpienie od popierania żądania ścigania

Policja i inne organy w zakresie KPW:

1. **wykonują polecenia** sądu
2. **prowadzą** w granicach określonych w ustawie **czynności wyjaśniające**

Odpowiednie stosowanie przepisów KPK:

1. art. 2 - cele postępowania
2. art. 4 – zasada obiektywizmu
3. art. 5 – domniemanie niewinności
4. art. 7 – swobodna ocena dowodów
5. art. 8 – samodzielność jurysdykcyjna
6. art. 9 – działanie z urzędu
7. art. 13 – uzyskanie zezwolenia na ściganie przez organ
8. art. 14 – zasada skargowości
9. art. 15 § 2 i 3 – obowiązek współpracy z organami ścigania
10. art. 16 – zasada informacji
11. art. 18 § 2 – informowanie o przewinieniach dyscyplinarnych
12. art. 20 – rażące naruszenie obowiązków przez obrońcę lub pełnomocnika
13. art. 23 – zawiadomienie sądu rodzinnego
14. art. 23a – mediacja

Sąd

Właściwość i skład sądu

Właściwość rzeczowa i funkcjonalna:

1. zasada w I instancji - **sąd rejonowy**
2. **wojskowy sąd garnizonowy** - w przypadku wykroczeń popełnionych przez:
    1. **żołnierzy w czynnej służbie wojskowej**, z wyłączeniem żołnierzy pełniących terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie:
        1. **przeciwko organowi wojskowemu** lub innemu żołnierzowi
        2. **podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych**, **w obrębie obiektu wojskowego** lub wyznaczonego miejsca przebywania, **na szkodę wojska** lub z naruszeniem obowiązku wynikającego ze służby wojskowej
        3. **za granicą, podczas użycia lub pobytu Sił Zbrojnych RP** poza granicami państwa
    2. **żołnierzy sił zbrojnych państw obcych, przebywających na terytorium RP** oraz członków ich personelu cywilnego, jeżeli pozostają w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, o ile ustawa lub umowa międzynarodowa, której RP jest stroną, nie stanowi inaczej
3. sąd właściwy do rozpoznania sprawy **dodatkowo**:
    1. **rozpoznaje środki zaskarżenia** w wypadkach wskazanych w ustawie
    2. **przeprowadza inne czynności**, gdy ustawa to przewiduje

Właściwość miejscowa:

1. przy ustalaniu właściwości **stosuje się odpowiednio** następujące przepisy KPK:
    1. art. 31 – właściwość miejscowa
    2. art. 32 – kryteria pomocnicze przy ustalania właściwości
    3. art. 33 § 1 – łączność podmiotowa
    4. art. 34 – łączność przedmiotowa
    5. art. 35 – stwierdzenie niewłaściwości
    6. art. 36 – przekazanie sprawy
    7. art. 39 – przekazanie przez sąd wojskowy
    8. art. 43 – przekazanie z uwagi na wyłącznie sędziów
    9. art. 651 – właściwość sądów wojskowych
2. **przekazanie sprawy**:
    1. **SP może z inicjatywy właściwego sądu przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu** w ramach okręgu tego samego SO, jeżeli wymaga tego **dobro wymiaru sprawiedliwości**
    2. powyższe **stosuje się odpowiednio do WSO** w wypadku, w którym inicjatywa pochodzi od WSO

Spór o właściwość:

1. **spory o właściwość między SR** rozstrzyga SO właściwy dla okręgu, w którym działa sąd, który pierwszy wszczął spór
2. **spory o właściwość między WSG** rozstrzyga WSO, nadrzędny nad sądem, który pierwszy wszczął spór

Skład sądu:

1. SR orzeka na rozprawie i na posiedzeniu **jednoosobowo**
2. powyższe stosuje się odpowiednio do **WSG** oraz do sądu orzekającego w sprawach o rozstrzygnięcie sporu

Sąd odwoławczy:

1. **dla sądów powszechnych**:
    1. **sąd okręgowy** - dla apelacji i zażaleń na postanowienia i zarządzenia zamykające drogę do wydania wyroku
    2. **sąd rejonowy w innym składzie** - dla pozostałych zażaleń
2. **dla sądów wojskowych** - **wojskowy sąd okręgowy**
3. ustawa może przyznawać sądom **dodatkowe rodzaje spraw**
4. sądy orzekają **jednoosobowo**, chyba że w innych sprawach niż zażalenia i apelacje ustawa lub **prezes sądu zarządzi skład trzyosobowy**
5. **dodatkowe kwestie** dotyczące właściwości:
    1. **SA** rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń i zarządzeń wydawanych w pierwszej instancji przez SO
    2. **SN** rozpoznaje kasacje i inne sprawy przekazane mu przez ustawę
    3. w sprawach **sądów wojskowych**:
        1. uprawnienia SO ma **WSO**
        2. uprawnienia SA ma **SN**
    4. SA, SN i sądy wojskowe orzekają **jednoosobowo**, chyba że ustawa stanowi inaczej albo prezes sądu lub Prezes SN zarządzi orzekanie **w składzie trzech sędziów**

Wyłączenie sędziego

Do wyłączenia sędziego i referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy KPK:

1. art. 40 - wyłączenie z mocy prawa
2. art. 41 - wyłączenie na wniosek
3. art. 41a - pozostawienie wniosku bez rozpoznania
4. art. 42 § 1–3 - tryb wyłączenia

Skład sądu:

1. o wyłączeniu sędziego rozstrzyga **inny równorzędny skład** sądu, przed którym sprawa się toczy
2. w razie niemożności utworzenia takiego składu o wyłączeniu orzeka **sąd wyższego rzędu**
3. o wyłączeniu referendarza sądowego sąd orzeka w składzie **jednego sędziego**